

www.warsawtour.pl

Warszawa Marii Skłodowskiej-Curie

- Biografia
- Warszawskimi śladami noblistki

Maria Skłodowska-Curie

Maria Skłodowska-Curie (1867–1934) – rodowita warszawianka, najstynniejsza kobieta naukowiec, dwukrotna laureatka Nagrody Nobla. Była pierwszą w historii Sorbony kobietą profesorem, a rząd francuski odznaczył ją Legią Honorową. Jest jedyną kobietą oraz jedyną osobą nie urodzoną we Francji, którą pochowano w paryskim Panteonie.

Pierwszego Nobla otrzymała w 1903 roku w dziedzinie fizyki razem z mężem Pierre’em Curie i Henri Becquerellem, a drugiego osiem lat później, już samodzielnie, w dziedzinie chemii. Noblistami są także jej córka Irène Joliot-Curie (tak jak ona fizykochemik) oraz obaj zięciowie –

Frédéric Joliot-Curie i Henri Labouisse. Labouisse, mąż młodszej córki Ewy, który był szefem UNICEF-u, otrzymał Pokojową Nagrodę Nobla. Nie ma drugiej takiej rodziny noblistów!

Życie Marii Skłodowskiej-Curie było związane z Warszawą i Paryżem. W stolicy Polski upłynęła jej młodość. Od studiów na Sorbonie mieszkała już do końca życia we Francji, ale do Warszawy wielokrotnie przyjeżdżała i w tym mieście jest wiele miejsc, które o niej przypominają. Najważniejsze z nich to muzeum w domu jej urodzenia oraz Centrum Onkologii-Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie.

Warszawa śladami Marii Skłodowskiej-Curie

Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie – dom urodzenia uczzonej

ul. Freta 16, tel. 22 831 80 92, <http://muzeum.if.pw.edu.pl>

Godziny otwarcia: wt. 8:30–16:00, śr.–pt. 9:30–16:00, sob. 10:00–16:00, ndz. 10:00–15:00

W poniedziałki i święta nieczynne. Bilety: normalny – 10 zł, ulgowy – 5 zł

Maria mieszkała pod tym adresem bardzo krótko. W rok po jej urodzeniu Skłodowscy wyprowadzili się z mieszczańskiej kamienicy na Starym Mieście na ulicę Nowolipki. W latach 30. XX w. na ścianie kamienicy przy Freta wmurowano pamiątkową tablicę. Jest to jedyne na świecie muzeum biograficzne Marii Skłodowskiej-Curie. Najbardziej wzruszające elementy ekspozycji to autentyczne, osobiste rzeczy: garderoba zdradzająca drobną sylwetkę, etui na okulary, kałamarz, słonik подарowany przez prezydenta Stanów Zjednoczonych Herberta Hoovera, skórzana torebka, w której Związek Polek w Ameryce przekazał Skłodowskiej pieniądze na utworzenie w Polsce Instytutu Radowego (dzisiejsze Centrum Onkologii-Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie).

Oddzielną część ekspozycji stanowią repliki urządzeń i naczyń laboratoryjnych, których używali Maria i Pierre (oryginały znajdują się w Instytucie Curie w Paryżu) oraz makieta ich laboratorium. Muzeum gromadzi także pamiątki po rodzinie uczzonej. Całe życie Marii Skłodowskiej-Curie przedstawione jest na fotografiach, z których wiele ma wartość nie tylko dokumentacyjną, ale również artystyczną.

Kościół Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny – ul. Przyrynek 2

Miejsce chrztu Marii. Jako kilkuletnia dziewczynka codziennie przychodziła tu z matką. Jak wiemy z jej zapisków, zapamiętała stąd „mistyczny półmrok” wnętrza i wieżę górującą nad brzegiem Wisły. Maria przez całe życie pisała dzienniki, dzięki którym poznajemy wiele jej przemyśleń i wydarzeń z życia osobistego.

Według przekazów, kościół Nawiedzenia NMP został wzniesiony w XV wieku na miejscu pogańskiej świątyni. Należy do najstarszych w Warszawie. Od 1999 r. okna zdobią witraże przedstawiające sceny z życia Matki Bożej. Obok świątyni znajduje się taras widokowy z widokiem na Wisłę i prawobrzeżną Warszawę.

Kościół św. Jacka (oo. dominikanów)

ul. Freta 10

Maria przyjęła tu Pierwszą Komunię, jednak w dorosłym życiu odeszła od religii.

Do wnętrza tego barokowego kościoła na Nowym Mieście schodzi się po dość wysokich schodach, ponieważ posadzka znajduje się poniżej poziomu ulicy. Na ścianach znajdziemy tablice upamiętniające powstańców warszawskich.

Skarpa nad Wisłą – odcinek przy ul. Kościelnej, w pobliżu Kościoła Nawiedzenia NMP

Maria w dzieciństwie chętnie przychodziła na skarpe wiślaną. Wybrała się tam także podczas swojej ostatniej wizyty w Polsce. „Poszłam na samotny spacer w stronę Wisły. [...] Jest jedna piosenka krakowska, która mówi, że czar polskich wód jest tak wielki, iż kto je raz pokochał, nie zapomni do grobu. [...] Ta rzeka ma dla mnie powab, którego istoty nawet pojąć nie potrafię”. Słowa te napisała na dwa lata przed śmiercią, gdy przebywała w Warszawie w związku z otwarciem Instytutu Radowego.

Centralna Biblioteka Rolnicza

ul. Krakowskie Przedmieście 66

www.cbr.edu.pl

Za czasów Skłodowskiej mieściło się tu Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, będące wtedy instytucją oświatową i naukowo-badawczą. Zostało utworzone ze składek mecenatów Lubomirskiego, Zamoy-skiego, Natansona i innych. Odbywały się tutaj niektóre wykłady tzw. Uniwersytetu Latającego – nielegalnej w okresie zaborów uczelni dla kobiet. W znajdującym się w podwórzu laboratorium, Maria przygotowując się do egzaminu na Sorbonę, wykonywała doświadczenia chemiczne. „Gdyby mnie w Warszawie dobrze nie nauczyli analizy chemicznej [...] nie wydzieliłabym radu” – wyznała po latach. Na ścianie budynku, od Krakowskiego Przedmieścia, znajduje się pamiątkowa tablica.

Resursa Obywatelska (dziś Dom Polonii) – ul. Krakowskie Przedmieście 64

W tym budynku w 1925 r. Skłodowska spotkała się z profesorami z Towarzystw Chemicznego i Fizycznego. Kurier Warszawski doniósł, że „spędzono półtorej godziny przy skromnej herbatce na pogawędce o zagadnieniach fizyki”.

Odbudowany po II wojnie neorenesansowy gmach Resursy, obecnie jest siedzibą Stowarzyszenia „Wspólnota Polska.”

Hotel Bristol

ul. Krakowskie Przedmieście 42/44

W 1913 r. w Sali Malinowej tego nadzwyczaj eleganckiego hotelu, Towarzystwo Naukowe Warszawskie zorganizowało bankiet na cześć dwukrotnej noblistki. Siostra Marii, Helena Szalay, tak opisała tę uroczystość: „Maria, słuchając przemówień wielu mówców, czasem zapisywała coś w notesie. Na koniec podziękowała wszystkim za złożone jej hołdy”. Uczona przyznała się później siostrze, że nie słuchała przemówień, tylko rozwiązywała skomplikowane zadanie matematyczne. „I byłam zadowolona, bo mi się udało” – pochwaliła się.

Otwarty w 1901 r. Bristol należał do najbardziej luksusowych hoteli w Europie. Budowę sfinansowało konsorcjum utworzone przez Ignacego Jana Paderewskiego. Jeden z apartamentów był dla niego na stałe zarezerwowany. Od momentu otwarcia było to miejsce wytwornych balów i przyjęć oraz spotkań śmietanki towarzyskiej z kręgu kultury, sztuki i polityki. Gośćmi Bristolu byli m.in.: Jan Kiepura, który śpiewał z hotelowe-

go balkonu dla uwielbiających go warszawiaków, prezydenci USA – J. F. Kennedy i R. Nixon, a w ostatnich latach T. Turner i W. Allen.

Skwer przy ul. Karowej

W miejscu, w którym stoi dziś pomnik Bolesława Prusa, było III Żeńskie Gimnazjum Rządowe, które Maria ukończyła ze złotym medalem.

Hotel Europejski

ul. Krakowskie Przedmieście 13
vis-à-vis Hotelu Bristol

Kobiety polskie zorganizowały tu spotkanie z noblistką podczas jej pobytu w stolicy w 1913 r. W imieniu zapraszających przemówiła pisarka Maria Rodziewiczówna. Wysłuchano kilku utworów Chopina i pieśni w wykonaniu kwartetu żeńskiego „Lutnia”. Wśród zaproszonych gości była też Jadwiga Sikorska – właścicielka pensji, na którą uczęszczała Maria.

Europejski był pierwszym eleganckim hotelem w Warszawie; został otwarty w 1857 r. W apartamentach były złożone meble w stylu Ludwika XV, białobłękitne w stylu Ludwika XVI i empiryczne. Parter zajmowały eleganckie sklepy oraz legendarna restauracja i cukiernia Loursa. Na ostatnim piętrze miał pracownię malarską Józef Chełmoński. W okresie międzywojennym, po przebudowie wnętrza, urządzano tu bale i przyjmowano dyplomatów.

Ogród Saski

Obszar między ulicami Królewską, Marszałkowską i Senatorską oraz placem Piłsudskiego

WXIX w. na placu przed pałacem Saskim stał wystawiony na polecenie cara obelisk ku czci polskich generałów, którzy odmówili udziału w antycarskim powstaniu listopadowym. Zgodnie z rytuałem patriotycznej młodzieży inteligentniejszej, należało przystanąć przed obeliskiem i dobrze celując, splunąć na napis: „Polakom wiernym swojemu monarsze”. Jak pisze w biografii matki Ewa Curie, „kto o tym zapomniał przechodząc przez park, musiał wrócić i dopełnić rytuału”. Tak też, oczywiście, postępowała i Maria. Ogród Saski jest jednym z najładniejszych i najstarszych parków w Warszawie, urozmaicony obiektami architektonicznymi. Wodociąg w kształcie rotundy jest kopią świątyni Westy z Tivoli k. Rzymu. Wzdłuż centralnej alei stoi 21 barokowych rzeźb z piaskowca, a u jej wylotu znajdują się fontanna i zegar słoneczny.

Obok Ogrodu stał pałac Saski. Pod jego arkadą utworzono w 1925 r. Grób Nieznanego Żołnierza. Ze zburzonego w 1944 r. pałacu pozostał tylko fragment arkady z Grobem. Znajdują się w nim urny z ziemią zebraną ze wszystkich pól bitewnych XX w., na których Polacy ginęli bohaterką śmiercią. Przy Grobie płonie wieczny znicz i przez całą dobę stoi warta honorowa. Uroczysta zmiana – codziennie o godz. 12.

Róg Królewskiej i Marszałkowskiej

W latach 1874–1918 po stronie Ogrodu Saskiego znajdowała się żeńska pensja Jadwigi Sikorskiej, w której uczyła się Maria. Lekcje oficjalnie odbywały się po rosyjsku, a potajemnie po polsku. Plan lekcji też był podwójny – legalny i nielegalny z historią Polski, językiem polskim, geografią. W wypadku nagłej wizytacji rosyjskich władz szkolnych, polskie podręczniki błyskawicznie ukrywano, a Marię, która była prymuską i najlepiej mówiła po rosyjsku, zawsze wtedy wyczytywano do odpowiedzi. Odbierała to jako upokorzenie i było to dla niej zawsze silnym stresem.

Pałac Jabłonowskich (d. Ratusz) – ul. Senatorska 16/18
naprzeciwko Teatru Wielkiego – Opery Narodowej

Od 1819 do 1939 roku pałac zajmował Ratusz m.st. Warszawy. To właśnie z tego miejsca prezydent Warszawy Stefan Starzyński kierował cywilną obroną miasta we wrześniu 1939 r. W 1925 r. wręczono tu Marii Dyplom Honorowego Obywatela Warszawy. Podczas tej samej uroczystości odczytano akt założenia fundacji, mającej doprowadzić do utworzenia w stolicy Instytutu Radowego. Wieczorem odbył się tutaj bankiet na cześć uczonej. Obecnie w odbudowanym gmachu mieszczą się instytucje finansowe. Podczas prac archeologicznych, poprzedzających odbudowę, odkopano podziemia. Oryginalne fundamenty wieży, przykryte szklaną pokrywą, są pamiątką po pierwotnym pałacu.

Pałac Mniszchów

ul. Senatorska 34

Zbudował go w latach 1714–1730 marszałek wielki koronny Józef W. Mniszech. W 1806 r. otwarto w nim sale widowiskowe, zaprojektowane przez E. T. A. Hoffmanna. W 1829 r. pałac stał się siedzibą Resursy Kupieckiej, która wynajmowała sale na koncerty, spotkania, bale itp. W jednej z nich odbył się raut na cześć Marii, po wygłoszeniu przez nią odczytu w Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w 1913 roku. Spalony gmach po wojnie odbudowano w stylu neoklasykistycznym. Obecnie mieści się tu ambasada Belgii.

Uniwersytet Warszawski – ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, www.uw.edu.pl

Jedna z największych i najważniejszych polskich uczelni. Powstał w 1816 r., ale w obecnym kształcie istnieje od 1915. Składa się z kilku zabytkowych budowli. W 1919 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaproponowało Marii objęcie Katedry Fizyki Eksperymentalnej. Uczona nie przyjęła tego stanowiska, ale uczestniczyła w inauguracji roku akademickiego 1921/1922, a w 1925 r. spotkała się z Senatem UW i wygłosiła wykład na temat głównych kierunków współczesnych badań nad promieniotwórczością. Odwiedziła także Instytut Fizyki. Uniwersytet Warszawski nadał wtedy uczonej tytuł Honorowego Profesora Wydziału Filozoficznego. Kurier Warszawski donosił o tłumach, które usiłowały dostać się na salę i entuzjastycznym przyjęciu wykładu.

Pałac Staszica – ul. Nowy Świat 72, www.tnw.waw.pl

W okresie międzywojennym mieściły się w nim Towarzystwo Naukowe Warszawskie, którego Skłodowska była Honorowym Członkiem oraz Instytut Francuski. Podczas pobytu w Warszawie w 1925 r., wygłosiła tu wykład na temat funkcjonowania Instytutu Radowego w Paryżu. Doświadczenia z paryskiej placówki utwierdziły ją w przekonaniu, że instytut w Warszawie powinien mieć rangę centralnej instytucji państwowej, łączącej działalność leczniczą i naukową. Pałac Staszica zbudowano w latach 20. XIX w. na siedzibę Królewskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk z fundacji księdza Stanisława Staszica – jednego z najwybitniejszych umysłów polskiego oświecenia. W 1830 r. dramaturg i poeta Julian Ursyn Niemcewicz odsłonił przed pałacem pomnik Mikołaja Kopernika. Obecnie gmach jest siedzibą instytutów Polskiej Akademii Nauk oraz reaktywowanego w 1981 r. Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1997 r. jedną z sal w Pałacu Staszica nazwano imieniem Marii Skłodowskiej-Curie.

Róg Nowolipek i Karmelickiej

Pod przedwojennym adresem Nowolipki 11 siedmioosobowa rodzina Skłodowskich mieszkała przez kilka lat. (Maria była najmłodsza z pięciorga rodzeństwa). Tam także znajdowała się prowadzona przez Skłodowskich stacja dla chłopców.

W czasie II wojny światowej Nowolipki znalazły się w granicach getta i podzieliły los dzielnicy żydowskiej, która została zrównana z ziemią. Stojące dziś na wzniesieniach domy odbudowano bezpośrednio na gruzach dawnej zabudowy, jednak obecna numeracja nie pokrywa się z przedwojenną.

Róg Marszałkowskiej i Alej Jerozolimskich

Pprzed wojną w tym rejonie był Dworzec Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, z którego Maria wyjechała w 1891 r. na studia do Paryża. Na tym dworcu też wysiadła, gdy odwiedzała Polskę.

Dziś on już nie istnieje. Plac, który niegdyś zajmował, znaczący słup, na którym są podane odległości z Warszawy do innych stolic europejskich i do większych miast polskich. W pobliżu znajduje się podmiejski dworzec kolejowy Warszawa-Śródmieście.

Politechnika Warszawska

plac Politechniki 1, www.pw.edu.pl

Gmach główny z elewacją ozdobioną neobarokowymi i neorenesansowymi rzeźbami został wybudowany na początku XX w. Mieści reprezentacyjną Dużą Aulę z pięknymi krużgankami – dumę studentów i pracowników tej uczelni. Podobają się one także wszystkim odwiedzającym gmach.

W 1925 r. Skłodowska była tu przyjmowana z honorami przez profesorów tej uczelni, a w rok później Wydział Fizyki nadał jej tytuł *doctora honoris causa*. W 2005 r. w holu gmachu głównego odsłonięto 2-metrowy pomnik uczzonej. Autor rzeźby, Maksymilian Biskupski wyznał, że chciał pokazać Skłodowską jako kobietę, która dokonuje trudnych wyborów.

Ulica Śniadeckich 8

(dawna Kaliksta 8)

W tym domu do wybuchu II wojny światowej istniała, otwarta przez Skłodowską w 1913 r., pierwsza w Polsce pracownia radiologiczna. Informuje o tym tablica z napisem: „W tym gmachu działała w latach 1913–1939 pracownia radiologiczna Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, której Honorowym Dyrektorem była Maria Skłodowska-Curie. Dla uczczenia stulecia odkrycia polonu i radu w hołdzie odkrywcom tych pierwiastków – Marii Skłodowskiej-Curie i Piotrowi Curie – tablicę tę wmurowano w 1997 roku. Polska Akademia Nauk, Towarzystwo Naukowe Warszawskie”.

Obecnie mieszczą się tu Instytut Matematyczny PAN i Warszawska Pracownia Naukowa.

Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie (dawny Radowy)

ul. Wawelska 15, www.coi.pl

Dzięki inicjatywie Skłodowskiej utworzono w Warszawie Instytut Radowy. Znaczna kwota pieniędzy (około 80.000 \$) pochodziła z kwesty wśród kobiet z amerykańskiej Polonii. Uczona położyła kamień węgielny w 1925 r. W uroczystości tej wzięli udział prezydent RP, a zarazem kolega Marii ze studiów – Stanisław Wojciechowski i ambasador Francji. Siedem lat później, w obecności następnego prezydenta RP, Ignacego Mościckiego, notabene profesora chemii, uczona otworzyła Instytut. Posadziła wtedy drzewo, a na potrzeby lecznicze ofiarowała placówce gram radu, będący jej własnością. Był to niezwykle cenny dar – wyizolowanie zaledwie 0.1g czystego radu wymagało przerobienia kilku ton smółki uranowej.

W rok po śmierci Marii, odsłonięto przed Instytutem pomnik uczonej dłuta Ludwika Nitschowej, a biegnąca obok uliczka otrzymała imię Marii Skłodowskiej-Curie.

Dziś w Instytucie działa Towarzystwo Marii Skłodowskiej-Curie w Hołdzie. W gmachu znajdują się popiersie uczonego dłuta Xawerego Dunikowskiego oraz tablica poświęcona Franciszkowi Łukaszczykowi, pierwszemu dyrektorowi Instytutu, który wstawił się także tym, że w czasie okupacji ukrył przed hitlerowcami ofiarowany przez Marię rad. Obecnie na Wawelskiej mieści się klinika onkologiczna, a siedziba Instytutu znajduje się przy ul. Roentgena 5.

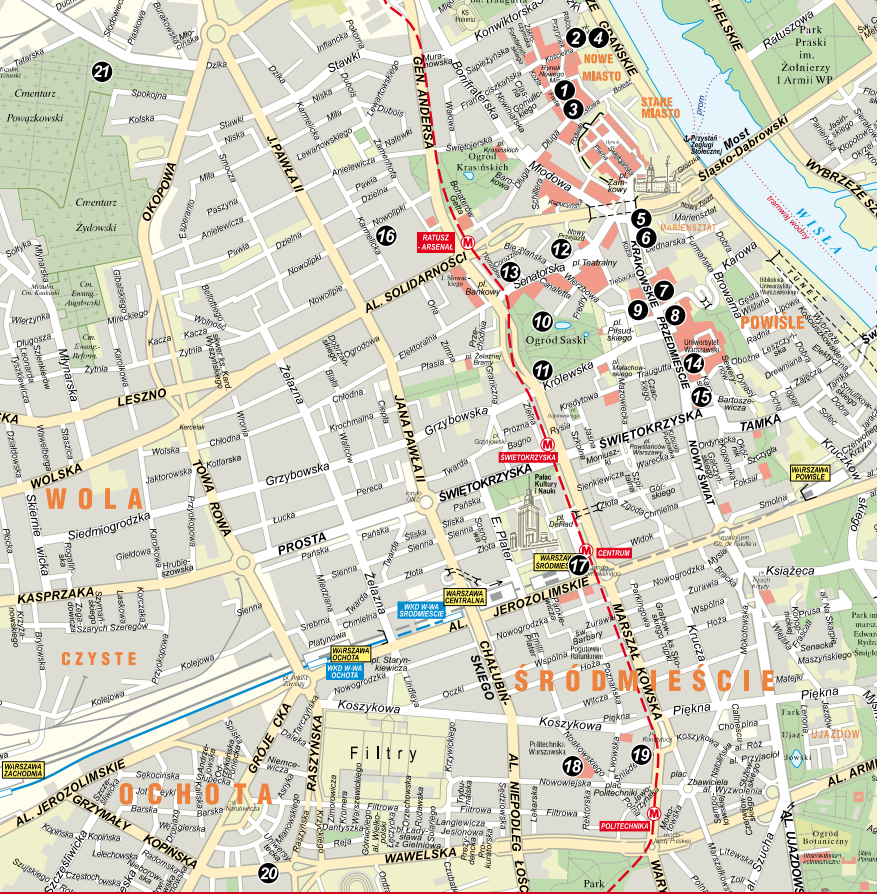
Cmentarz Stare Powązki

ul. Powązkowska 14

Na założonej w 1790 r. nekropolii znajdują się pomniki i medaliony o wielkiej wartości artystycznej. Na Powązkach pochowano wielu wybitnych Polaków. W rodzinnym grobowcu Skłodowskich spoczywają rodzice Marii i jej rodzeństwo – Zofia, która zmarła przedwcześnie na tyfus, Helena Szalay, Bronisława Dłuska, brat Józef Skłodowski oraz dalsza rodzina. (Kwatera nr 164, rząd III, wejście bramą Honoraty obok kościoła Karola Boromeusza).

Maria zmarła 4 lipca 1934 r. we francuskiej klinice w miejscowości Passy (Alpy Francuskie) na skutek białaczki spowodowanej długotrwałym kontaktem z substancjami promieniotwórczymi i promieniami Roentgena. Bezpośrednio po śmierci została pochowana obok męża w Sceaux pod Paryżem, skąd pochodził Pierre Curie. W 1995 r. szczątki obojga przeniesiono uroczysto do paryskiego Panteonu.

1. Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie
2. Kościół Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny
3. Kościół św. Jacka (oo. dominikanów)
4. Skarpa nad Wisłą
5. Centralna Biblioteka Rolnicza
6. Resursa Obywatelska
7. Hotel Bristol
8. Skwer przy ul. Karowej
9. Hotel Europejski
10. Ogród Saski
11. Róg Królewskiej i Marszałkowskiej

12. Pałac Jabłonowski (d. Ratusz)
13. Pałac Mniszchów
14. Uniwersytet Warszawski
15. Pałac Staszica
16. Róg Nowolipek i Karmelickiej
17. Róg Marszałkowskiej i Alej Jerozolimskich
18. Politechnika Warszawska
19. Ulica Śniadeckich 8
20. Centrum Onkologii–Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie (dawny Radowy)
21. Cmentarz Stare Powązki

www.warsawtour.pl
www.um.warszawa.pl
<http://sklodowska.um.warszawa.pl/pl>

www.warsawtour.pl

Warszawska
Informacja
Turystyczna

WARSZAWSKA INFORMACJA TURYSTYCZNA

tel. (+48 22) 194 31

info@warsawtour.pl

Aktualne dane dotyczące punktów Warszawskiej Informacji Turystycznej znajdują się na stronie www.warsawtour.pl

Wydawca:
Stoleczne Biuro Turystyki

Zdjęcia:
Stoleczne Biuro Turystyki, W. i Z. Panów (PZ Studio),
Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie, Przemysław Miller,
Portret Marii Skłodowskiej-Curie: Krzysztof Woroniecki

Wydanie IV, Warszawa 2011
Egzemplarz bezpłatny